УДК 371.011.3-051:172.1:005.336.2(045)

О. В. ВАРЕЦЬКА

ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ У ВИЗНАЧЕННІ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ “СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ”

У статті обґрунтовано актуальність розвитку соціальної компетентності особистості, окреслено основні підходи в судженнях щодо сутності поняття “соціальна компетентність”, серед яких ретельно проаналізовано змістові лінії як здібності, здатності, особистісні якості, інтегративна характеристика, набір компетентностей. Зроблено висновок про соціальну компетентність як загальне, збірне, особистісне, складне, системне, інтегративне, багатогранне поняття, у якому в певному сполученні поєднуються певні ознаки і яке свідчить про рівень адаптивності, компетентності людини, дає їй змогу бути ефективною в її життєдіяльності, результативно виконувати соціальні функції в межах компетенцій.

Ключові слова: *здібності, здатності, соціальна компетентність особистості, професійна компетентність, особистісні якості, учитель початкової школи, соціальний досвід, соціальні ролі, післядипломна освіта.*

У Законі України “Про вищу освіту України” та Проекті Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 рр. наголошено на необхідності розвитку особистостей, які здатні забезпечити прискорене економічне зростання й культурний розвиток країни; бути суспільно активними свідомими громадянами, конкурентоспроможними на європейському та світових ринках праці; здібними до взаємодії в мінливих умовах соціуму, продуктивної співпраці в різних командах, соціальних групах, виконання різних соціальних ролей, тобто соціально компетентних.

Як ми вже зазначали у попередніх працях, дослідження проблеми соціальної компетентності досить поширені. Можна відзначити строкатість у тлумаченні поняття “соціальна компетентність”, адже “їх стільки, скільки є дослідників цієї проблеми” (Додж), а також різноманітність змістових ліній, зокрема когнітивної (з соціальним і емоційним інтелектом та соціальними знаннями в основі), поведінкової, ціннісної тощо. Соціальну компетентність загалом розглядають як соціальну адаптованість, виконання соціальних ролей, рівновагу між суспільними вимогами й можливостями особистості, соціальну поведінка, соціальну дійсність, мистецтво жити, оволодіння соціальним досвідом, як загальне, збірне, інтегративне поняття, яке свідчить про рівень соціалізації людини, зокрема професійної, і має характеристики, властиві широким сферам людської діяльності. Однак, існують й інші підходи, які ми мусимо розглянути.

Метою статті є висвітлення інших підходів до визначення поняття “соціальна компетентність особистості”.

Питання розвитку соціальної компетентності перебуває в колі уваги науковців: західних (K. Bierman, J. Brown, M. A. Conroy, G. Dunlap, L. Edmunds, L. Fox, V. Landsheer, L. Spencer, S. Spencer, J. Raven, J.A. Welsh

© Варецька О. В., 2014

та ін.), українських (Т. Байбара, Н. Бібік, М. Докторович, І. Зарубінська, В. Луговий, О. Савченко та ін.), російських (Е. Зеєр, І. Зимня, С. Красно-кутська, Є. Муніц, А. Хуторський та ін.). Проте його вивчення є актуальним, адже зумовлює різноманітні здатності, насамперед взаємодіяти з іншими в різних групах відповідно до соціальної ролі та статусу, а також гнучко реагувати на соціальні зміни й відповідно змінюватися.

Варто наголосити на тлумаченнях соціальної компетентності як здатності, адекватності дій ситуації; вміння брати на себе відповідальність; виявлення схильності до кооперації (С. Бахтєєва); здатності ефективно вирішувати проблемні ситуації, які виникають у процесі реалізації особистістю свого потенціалу в суспільно-соціальному середовищі (С. Злобін і Т. Дворак). Водночас С. Нікітіна розширює аспекти соціальної компетентності старшокласників як універсальної здатності особистості, що охоплює розуміння суспільної дійсності та вишколене оперування соціальними знаннями, вміннями, нормами, які потрібні для результативного розв'язання практичних завдань (здійснення власного вибору та ризикування, адаптивне сприйняття себе в часі і просторі, життя без порушення норм суспільства, вибудова свого життєвого проекту майбутнього, виходячи з поєднання індивідуальних та колективних цінностей) [14, с. 74]. Науковець акцентує на відповідності розвитку здатностей особистості певним суспільним нормам. Таким чином, крім когнітивного й особистісного компонентів, простежується поведінковий, діяльнісний мотиваційно-ціннісний.

З іншого боку, Г. Яппарова розуміє соціальну компетентність дошкільників як якість особистості, що забезпечує взаємодію людини зі світом на основі ставлення до себе, інших, суспільства, дійсності [22]. Як складну динамічну систему особистісних якостей студентів, що забезпечує здатність діяти в соціумі з урахуванням позицій інших, висвітлює це поняття О. Спірін. На його думку, соціальна компетентність передбачає володіння соціальними знаннями, вміннями, наявність досвіду прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, готовність до взаємодії з різними людьми [18, с. 12].

Спостерігаємо деяку суперечливість у поглядах І. Черноусова, який, з одного боку, соціальну компетентність не характеризує як окрему особистісну характеристику, однак у психологічному аспекті визначає як особистісну якість, що "забезпечує взаємодію людини зі світом на основі ставлення до себе, до інших, до суспільства, до дійсності" [21, с. 18]. Маємо підтримати думку І. Зарубінської щодо подання автором, з одного боку, необґрунтовано широкого змісту визначення соціальної компетентності, з іншого – окреслення ціннісно-смислової складової, яка важлива для розуміння сутності цього феномена [9, с. 39].

Як свідоме вираження особистості, що виявляється в переконаннях, поглядах, відносинах, мотивах, установках на певну поведінку, у сформованості особистісних якостей, що сприяють конструктивній взаємодії, трактує цей феномен щодо керівників М. Лук'янова. Тому серед орієнтирів для формування соціальної компетентності вона називає усвідомлення не-

обхідності наявності або розширення спеціальних знань, умінь з метою досягнення високого рівня адаптивності, прийняття норм конкретного соціуму та прагнення до його розуміння; осмислення й адекватну оцінку своїх можливостей у цій ситуації, досягнення передбачуваного результату; уміння (здатність, готовність) актуалізувати свій особистісний досвід стосовно конкретної ситуації; визначення можливих і найбільш ефективних способів діяльності, варіантів поведінки; готовність до прийняття особистої відповідальності за вибір власної поведінки в ситуації соціальної взаємодії [13]. Як бачимо, чітко простежуються різноаспектні орієнтири, які можуть становити перелік і зміст компонентів соціальної компетентності, таких як: когнітивний, поведінковий, мотиваційно-ціннісний, операційно-технологічний, рефлексивний.

Саме така характеристика простежується у визначенні С. Писарєвої. Чотири позиції: як якість особистості, сформована в процесі соціалізації із соціальною адаптацією як першим етапом входження індивіда в соціальні відносини; як певний рівень адаптації людини до ефективного виконання заданої соціальної ролі; як ефективна взаємодія із середовищем, що виявляється в соціальних відносинах; як результат соціального розвитку [15] – можуть бути орієнтирами у визначенні структури соціальної компетентності. Таким чином, розглядуване поняття є особистісним, складним, системним, інтегрованим, багатогранним, у ньому в певному сполученні поєднуються ознаки, описані вище. Такої позиції дотримується більшість дослідників соціальної компетентності.

Саме тому найчастіше поняття “соціальна компетентність” ґрунтується на інтегративному підході, який простежується в працях С. Гончарова, М. Докторович, Б. Жиганова, І. Зарубінської, І. Зимньої, Н. Калініної, Н. Ляхової, В. Масленнікової, Н. Ротаєвої та ін. Зокрема, соціальну компетентність як особистісну інтегративну якість розглядають С. Гончаров, Д. Єгоров, І. Зимня, В. Маслєннікова, С. Рачева та ін. Кожний з науковців акцентує на певних нюансах. Так, С. Рачева підкреслює поєднання ціннісного розуміння соціальної дійсності, конкретних якостей особистості, здібностей, вмінь, соціальних знань як керівництва до дії, суб’єктної готовності до самовизначення, застосування соціальних вмінь у головних сферах діяльності людини [за 3]. Спільну думку з С. Рачевою висловлює С. Гончаров, який визначає суб’єктну здатність до самовизначення, самоуправління й нормотворчості як прояви соціальної компетентності [7, с. 12]; Д. Єгоров, що відзначає важливість забезпечення ефективного входження особистості в соціальну дійсність, самовизначення, самореалізації, важливості вміння здійснювати соціальні технології в межах діяльності людини; В. Маслєннікова, Г. Селевко, які звертають увагу на загальну здатність, готовність особистості до діяльності, заснованої на знаннях, досвіді, набутих у процесі навчання, соціалізації й орієнтованих на самостійну, успішну участь у діяльності [17, с. 139].

Як цілісне інтегративне особистісне утворення соціальну компетентність тлумачать Б. Жиганов, Н. Калініна, І. Лук'янова та ін. Так, Б. Жиганов акцентує на тому, що соціальна компетентність дає змогу людині бути ефективною в її життєдіяльності [8, с. 6–7], І. Лук'янова звертає увагу на важливості таких компонентів цього утворення, як усвідомлення необхідності прийняття норм, потреб, вимог, реалій конкретного соціуму, намагання зрозуміти його та розширення або наявності широкого діапазону соціальних знань і вмінь з метою досягнення високого рівня адаптивності; осмислення, адекватного оцінювання конкретних соціальних умов, зіставлення їх та власних можливостей у плані досягнення бажаного результату в конкретній ситуації взаємодії; уміння, здатність, готовність актуалізувати особистісний досвід стосовно конкретної ситуації; визначення та вибір можливих і найефективніших способів діяльності, варіантів поведінки; готовність до прийняття особистої відповідальності за вибір власної поведінки в ситуації соціальної взаємодії [13]. Водночас, Н. Калініна [12, с. 82] вказує на адаптаційний контекст соціальної компетентності, пов'язує її з успішністю виконання освітньою установою соціального замовлення суспільства, держави, конкретного соціуму та пропонує вважати її основним індикатором результативності його діяльності.

Крім цього, Б. Жиганов, як і І. Зимня, М. Докторович, І. Зарубінська, Е. Зеєр, Н Ротатаєва, Р. Скірко, М. Соснін, В. Шадриков та інші тлумачать соціальну компетентність як складну особистісну інтегративну характеристику. Зокрема, вони роблять акцент на адекватному розв'язанні завдань усього спектра стандартних та нестандартних соціальних ситуацій (І. Зимня) [11], на якості функціонування особистості в соціумі, яка охоплює соціальні мотиви, знання, навички, необхідні для ефективної взаємодії (досконале знання та володіння соціальними ролями) із зовнішнім соціальним середовищем (М. Докторович стосовно підлітків), на соціальних знаннях, уміннях, навичках, досвіді, цінностях і якостях, які дають змогу ефективно виконувати соціальні функції в межах компетенції психолога на основі позитивного ставлення до себе та іншого (Р. Скірко щодо майбутнього психолога), на єдності певних знань, умінь, навичок, зокрема у відборі необхідних знань (Е. Зеєр, І. Зимня, Н. Ляхова, М. Соснін, В. Шадриков та ін.), на сукупності певних якостей, здібностей, соціальних знань і вмінь, переживань, емоційно-ціннісних орієнтацій, переконань особистості, які дають їй можливість активно взаємодіяти із соціумом, налагоджувати контакти з різними групами й індивідами, брати участь у соціально значущих проектах і продуктивно виконувати різні соціальні ролі (І. Зарубінська стосовно студентів вищих навчальних закладів економічного профілю) [9, с. 47], на системному відображенні рівня соціальної адаптації, особистісного самовизначення, професіоналізації людини як суб'єкта діяльності (Н. Ротатаєва) [16, с. 9], на важливості можливості досліджувати компетентність не тільки шляхом вивчення результатів діяльності фахівця, а й діагностуючи

особистісні якості та мотиваційні фактори, які визначають ефективність певної праці (Б. Жиганов) [8, с. 6–7].

Таким чином, в інтегративному визначенні поняття "соціальна компетентність" науковці акцентують на когнітивному, ціннісному, мотиваційному, діяльнісному, комунікативному, операційно-технологічному, оцінному, рефлексивному аспектах, що буде враховано у формулюванні нами сутності цього поняття, визначенні його структури та функцій.

При цьому варто зазначити, що поняття "соціальна компетентність" вживають у вузькому й широкому значенні. У вузькому – характеризує оволодіння колом соціально-психологічних знань, морально-правових суджень, що дають змогу успішно адаптуватися й активно діяти в тому чи іншому соціальному оточенні [1, с. 11]. Виокремлюють такі позиції: взаємодія людини в соціумі; змістовне наповнення включає знання "що" і "як", засоби і способи взаємодії; компонентний склад; вікова динаміка і вікова специфіка [10]. Однак, як нам видається, варто, з огляду на принципи компетентнісного підходу, перенести акценти із знаю "що" на знаю "як".

У широкому значенні слова, як ми вказували вище, посилаючись на І. Зимню, всі компетентності за своїм змістом і формою соціальні, адже їх розвиток і реалізація відбуваються в соціумі. Така компетентність передбачає знання історії розвитку й функціонування суспільства: засвоєння наукових основ філософських, соціально-політичних, економічних, юридичних, етичних знань і вмінь, що описують і пояснюють людську практику [1, с. 11]. Вищевказане збігається з думкою експертів "DeSeCo" щодо виявлення компетентності в діяльності особистості в різних контекстах, зокрема соціально-економічному, громадському, політичному, правовому оточенні. Побудована вона на поєднанні взаємовідповідних пізнавальних ставлень і практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань, умінь, усього того, що можна мобілізувати для активної дії. Серед умінь – ефективне спілкування, володіння невербальною мовою, співчуття, розв'язування конфліктів поглядів на основі толерантності, а конфліктів інтересів через конструктивні переговори; поводження за умов тиску, погроз, дискримінації, уникнення небезпечних ситуацій, конструктивне розв'язування проблем; спільна діяльність і співпраця [23, с. 1−3]. Як бачимо, сьогоднішня ситуація вимагає розвитку таких умінь. Спільну думку висловлює й С. Головін, акцентуючи на формах прояву соціальної компетентності (духовній, громадянській, професійній тощо), у яких вона завжди виступає як орієнтація особистості на взаємодію, кооперацію зусиль, гармонійне, справедливе узгодження інтересів. Така орієнтація стійка й пронизує всі сфери життєдіяльності особистості" [6, с. 456]. Ми підтримуємо таку позицію.

Перегукується з вищенаведеним і думка А. Хуторського, адже серед ключових освітніх компетенцій він визначив також соціально-трудові, які означають "володіння знаннями та досвідом у сфері цивільно-громадської діяльності (виконання ролі громадянина, спостерігача, виборця, представника), у соціально-трудовій сфері (права споживача, покупця, клієнта, виробника), у

сфері сімейних відносин і обов'язків, в питаннях економіки і права, у сфері професійного самовизначення". Науковець актуалізує вміння учня (відповідно вчителя) аналізувати ситуацію на ринку праці, діяти адекватно до особистої та громадської вигоди, володіти етикою трудових і цивільних відносин (опанувати мінімально необхідними для життя в сучасному суспільстві навичками соціальної активності та функціональної грамотності) [20].

З огляду на це, актуальною й цілком слушною є позиція науковців, зокрема Т. Болотіної, яка формування громадянськості пов'язує із соціальною компетентністю За такого підходу остання представлена знаннями своїх прав і свобод, вміннями їх реалізовувати, не обмежуючи інтереси інших; вміннями вести діалог з владними структурами та іншими людьми; готовністю нести відповідальність за свої дії, вчинки й вибір перед собою, іншими, суспільством і державою; наявністю власного ставлення до соціальної діяльності й прагненнями її перетворювати [5]. Як нам видається, набуває важливості змістове наповнення програм підвищення кваліфікації вчителів початкової школи знаннями суспільствознавства, економіки, права, історії, збагачення предметів інваріантної складової соціальною компонентою.

Стає зрозумілим погляд науковців на соціальну компетентність як на узагальнювальне поняття для набору компетенцій, компетентностей. Так, О. Бахтєнова вказує на інтегрований комплекс соціальних компетенцій, що базується на системі особистісних психологічних особливостей, моральних цінностей, установок особистості, який у сукупності дає змогу індивіду успішно взаємодіяти із суспільством і продуктивно виконувати різні соціальні ролі [4]. І. Зимня включає десять компетентностей в узагальнений набір, серед яких п'яти надає статусу "ключових соціальних" (процитуємо найбільш важливі для нашої статті). Зокрема, це компетентність здоров'язбереження (знання та дотримання норм здорового способу життя, свобода та відповідальність за вибір способу життя, досвід і готовність до реалізації цих знань у процесі життєдіяльності, прийняття здоров'язбереження як цінності тощо); компетентність громадянськості (знання та дотримання прав і обов'язків громадянина, свобода та відповідальність, упевненість у собі, власна гідність, громадянський обов'язок; знання історії та сучасного стану держави, знання та гордість за символи держави, досвід і готовність до виявлення громадянськості й активної позиції в суспільному житті, ставлення до статусу громадянина як до цінності, управління поведінковими проявами статусно-позиційних атрибутів); компетентність соціальної взаємодії (знання характеристик і позиційно-рольових особливостей взаємодії із суспільством, спільнотою, групою, колективом, сім'єю, друзями, партнерами; вміння організувати взаємодію з іншими людьми та підтримувати її, передбачати конфлікти та розв'язувати їх, виявляти співчуття, толерантність, повагу та прийняття іншого (раса, національність, релігія, статус, роль, стать), соціальну мобільність, досвід і готовність взаємодіяти з іншими людьми, співпрацювати в групі, знаходити адекватні різним ситуаціям рішення; ставлення до соціальної взаємодії як до цінності, здатність до регу-

ляції функціонально-рольової та міжособистісної взаємодії); компетентність у спілкуванні; компетентність в інформаційних технологіях [11]. Як бачимо, з одного боку, сутність соціальної компетентності розглядають як інтегрований комплекс, набір компетенцій, з іншого – ці компетентності є структурою соціальної. Багатогранність цього поняття виявляється в тому, що кожну зі складових можна розглядати як самостійну компетентність. Схожу думку знаходимо в О. Петрова.

У свою чергу, С. Хазова [19] виокремлює п'ять складових соціальної компетентності: соціально-економічну; соціально-комунікативну, полікультурну, інформаційно-інструментальну, політичну, індивідуально-особистісну. Т. Бєляєва [2] у дев'ятисегментній структурі вирізняє его-компетентність, соціально-психологічну, психологічну, комунікативну, конфліктну (конфліктологічну), морально-правову, економічну, політичну, професійно-трудову. Як нам видається, у сучасних умовах актуальності набуває забарвлення економічної компетентності духовним (світським) аспектом, розвиток громадянської й медіаінформаційної грамотності (МіГ).

Науковці вирізняють також такі види соціальної компетентності, як самоідентифікація (его-компетентність), комунікативна, соціопрофесійна, соціально-психологічна, вербальна (В. Куніцина), додаючи сутнісні характеристики соціальної компетентності: оперативну соціальну, вербальну, комунікативну, соціально-психологічну, его-компетентність (Є. Муніц), включаючи професійну та комунікативну до загальної соціальної компетентності (М. Агайл), розглядаючи професійну як складову соціальної компетентності (В. Безрукова, Н. Павлик), як форму її прояву (Н. Бобрич).

Отже, розуміння соціальної компетентності як узагальнювального поняття для набору компетенцій, компетентностей дає змогу розвивати її в різних категорій людей (дітей, що живуть у сім'ї, поза нею, випускників шкіл та професійних навчальних закладів, спеціалістів у системі підвищення кваліфікації) розробляти різні програми розвитку окремих компетентностей, що входять до цієї структури. Спільну думку знаходимо в Т. Бєляєвої [2, с. 12]. Більше того, науковець вважає важливим спрямування впливу на емоційно-ціннісну, когнітивну та операційну підструктури, що дає основу для створення вимірювального інструментарію соціальної компетентності.

Слід відзначити, що спостерігається тенденція уточнення сутності поняття "соціальна компетентність" через інші компетентності, ототожнення з поняттям "соціально-психологічна компетентність", а також розгляду соціальної компетентності як складової інших.

Висновки. Отже, соціальна компетентність є загальним, збірним, особистісним, складним, системним, інтегративним, багатогранним поняттям, у якому в певному сполученні поєднуються певні ознаки і яке свідчить про рівень компетентності людини, характеристики, властиві широким сферам людської діяльності.

У подальшому маємо дослідити співвідношення понять "соціальна компетентність" і "професійна компетентність".

Список використаної літератури

1. Байков Ю. Н. Диагностика социальной компетентности. Результаты апробации диагностического комплекса / Ю. Н. Байков, Д. Е. Егоров // Журнал прикладной психологии. – 2002. – № 6. – С. 12–24.

2. Беляева Т. Б. Модель социальной компетентности / Т. Б. Беляева // Вестник Новгородского государственного университета. – 2005. – № 31. – С. 10–12.

3. Берестова Л. И. Социально-психологическая компетентность как профессиональная характеристика руководителя : автореф. дис. … канд. психол. наук : спец. 19.00.05 "Социальная психология" / Л. И. Берестова. – Москва, 1994. – 24 с.

4. Бехтенова Е. Ф. Педагогические условия формирования проектной деятельности учащихся: на материале национально-регионального компонента школьного исторического образования : дис. … канд. педагог. наук : 13.00.01 / Бехтенова Елена Федоровна. – Новосибирск, 2006. – 276 с.

5. Болотина Т. В. Гражданское образование в контексте модернизации образования / Т. В. Болотина // Академический вестник. – Санкт-Петербург, 2001. – С. 62–64.

6. Головин С. Ю. Словарь психолога-практика / С. Ю. Головин. – Минск ; Москва : Харвет АСТ, 2001. – 654 с.

7. Гончаров С. Г. Социальная компетентность личности: сущность, структура, критерии и значение / С. Г. Гончаров // Образование и наука. – 2004. – № 2. – С. 3–18.

8. Жиганов Б. А. О роли социальной компетентности личности в повышении эффективности управленческих кадров в сфере образования : автореф. дис. … канд. психол. наук : спец. 19.00.07 – "Педагогическая психология" / Б. А. Жиганов. – Москва, 2007. – 19 с.

9. Зарубінська І. Б. Теоретико-методичні основи формування соціальної компетентності студентів вищих навчальних закладів економічного профілю : дис. … д-ра пед. наук : 13.00.04 / Зарубінська Ірина Борисівна. – Київ, 2011. –505 с.

10. Землянская Е. Обучение в сотрудничестве / Е. Землянская // Учитель. – 2002. – № 3. – С. 35–37.

11. Зимняя И. Б. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34–42.

12. Калинина Н. В. Психологическое сопровождение развития социальной компетентности школьников : дис. … д-ра психол. наук : 19.00.07 / Калинина Наталья Валентиновна. – Самара, 2006. – 460 с.

13. Лукьянова М. И. Социальная компетентность как компонент управленческой культуры руководителя / М. И. Лук'янова // Психология инновационного управления социальными группами и организациями. – 2001. – С. 240–242.

14. Никитина С. В. Становление социальной компетентности старшеклассников современной общеобразовательной школы : дис. … канд. педагог. наук : 13.00.05 / Никитина Светлана Владимировна. – Омск, 2004. – 214 с.

15. Писарева С. А. Диссертационные исследования "компетентности" учителя и ученика / С. А. Писарева // Модернизация педагогического образования в Сибири: проблемы и перспективы. – 2002. – Ч. 1: Сборник научных статей. – С. 180–190.

16. Ротатаева Н. А. Психологические условия развития социальной компетентности в юношеском возрасте : автореф. дис. … канд. психол. наук : спец. 19.00.13 "Психология развития, акмеология" / Н. А. Ротатаева. – Москва, 2002. – 23 с.

17. Селевко Г. К. Компетентности и их классификация / Г. К. Селевко // Народное образование. – 2004. – № 4. – С. 137–143.

18. Спирин А. В. Алексей Викторович Формирование социальной компетентности студентов в межвузовском образовательном центре : автореф. дис. … канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования"/ А. В. Спирин. – Кострома, 2010. – 24 с.

19. Хазова С. А. Компетентность конкурентоспособного специалиста по физической культуре и спорту [Электронный ресурс] / С. А. Хазова. – Москва : Академия Естествознания, 2010. – Режим доступа: http://www.monographies.ru/61-2394.

20. Хуторской А. В. Определение общепредметного содержания и ключевых компетенций как характеристика нового подхода к конструированию образовательных стандартов [Электронный ресурс] / А. В. Хуторской // Ключевые компетенции и образовательные стандарты. – Режим доступа: http://eidos.ru/journal/2002/0423.htm.

21. Черноусов И. В. Формирование социальной компетентности личности – важная задача высшего профобразования / И.В. Черноусов // Вестнник ТГУ. – 2007. – Вып. 6 (50). – С. 17–20.

22. Яппарова Г. М. Игровые технологии как средство формирования социальной компетентности старших дошкольников [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.rusnauka.com/ESPR_2006/Pedagogica/6_japparova.doc.htm.

23. Spector J. ERIC Clearinghouse on Information and Technology Syra-cuse NY. Competencies for Online Teaching. ERIC Digest. Competence, Competencies and Certification / J. Spector, Michacl-de la Teja, Ileana. – New-York, 1996. – 123 p.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2014.

Варецкая Е. В. Содежательные линии в определении сущности понятия “социальная компетентность личности”

В статье обосновывается актуальность развития социальной компетентности личности, определяются основные подходы в суждениях относительно сущности понятия “социальная компетентность”, среди которых тщательному анализу подвергаются содержательные линии как способности, личностные качества, интегративная характеристика, набор компетентностей. Делается вывод о социальной компетентности как общем, собирательном, личностном, сложном, системном, интегративном, многогранном понятии, в котором в определенном сочетании соединяются определенные признаки и которое свидетельствует об уровне адаптивности, компетентности человека, позволяет ему быть эффективным в его жизнедеятельности, результативно выполнять социальные функции в рамках компетенции.

***Ключевые слова**: способности, социальная компетентность личности, профессиональная компетентность, личностные качества, учитель начальной школы, социальный опыт, социальные роли, последипломное образование.*

Varetska O. The Concept of “Individual Social Competence”: Major Aspects

The paper shows the significance of individual social competence, outlines the main approaches to its definition, the author thoroughly analyses such aspects as abilities, capabilities, personal qualities, integrative characteristics, various competencies.

The term “social competence” in its narrow sense is referred to as certain characteristics enabling socio-psychological knowledge mastering, moral and legal judgments that contribute to successful adaptation and performance in a particular social environment and such concepts as human interaction in society, content, methods and techniques of interaction, composition, age and age-specific dynamics.

Attention is also paid to social competence in its broad sense taking into account the social nature of all the competences in their content and form, their development and social implementation.

It is concluded that social competence is a universal, composite, individual, complex, systemic, integrative and multi-faceted concept which combines certain characteristics indicating the level of adaptability, human expertise, allowing a human being to be effective in life and fulfill social functions efficiently within competencies.

***Key words:** abilities, capabilities, individual social competence, professional competence, personal qualities, primary school teacher, social experience, social roles, postgraduate education.*